

RÉGI MAGYAR HADVEZÉREK ARCZKÉP- CSARNOKA.

Gróf Eszterházy Miklós nádor.

Folyóiratunk minden egyes számában közöl egy arczképet, valamely kiváló magyar hősről, vagy hadvezérről. Lehetőleg teljessé kívánjuk ezt a sorozatot tenni az idők folyamán s kiadni lassankint az ösmert összes ily képeket.

Fájdalom a régibb multból, a mely korból még okmányi adataink bőven vannak; nincsenek egykorú képeink. A XV. századot megelőző korból egyáltalán nincsen s magából e századból is alig van egy pár képünk. A XVI. század ilyennemű emlékei is igen gyérek s csupán a XVII. századdal kezdődik azok nagyobb elterjedése. Sajátos kulturális viszonyaink ennek az oka. Századokon keresztül szakadatlan harcz egész nemzetünk élete, a melynek pusztításai nem kedvezhettek a művészet fejlődésének. A XVII. században a török háborúk idejében, a művelt Európa népeinek érdeklődése felénk fordulván, olasz, hollandi és német művészek nagy számban jönnek hazánkba s készítenek képeket kiválóbb hőseinkről.

Mindamellettt ezeket is kritikával kell fogadnunk, mert bizony sok az olyan kép, a melynek hitelességehez szó fér. Az arczképek gyakran költöttek s nem egy esetben más név van aláírva, mint a kit ábrázolnak.

A rendesen nagyobb hadiesemények után külön lapokon megjelent gyérszámú önálló rézmetszetű képeken kívül leginkább a török háborúkról szóló könyvekben, a milyen Orteliusnak 1603-ban megjelent munkája is, találunk ily képeket.

A *Wideman*-féle munka¹ az első, a mely a magyar hősök és vezérek arczképcsarnokának készült 1646-ban. *Wide-*man Éliás augsburgi, némelyek szerint olmützi rézmetsző Bécsben dolgozott 1640--60., de Prágában és Pozsonyban is élt. *Wideman* nagy művéből közöljük itten gróf *Eszterházy Miklós nádor* arczképét.

Eszterházy nemcsak családja fényének megalapítója, nemcsak a XVII. század egyik legkiválóbb magyar politikusa, de egyik legvitézebb hadvezére is volt.

1582-ben született s alig hagyta el iskoláit, máris több kisebb-nagyobb ütközetben ott találjuk őt anyai nagybátyja, *Illésházy István* oldalán harczolva s midőn ez később nádorrá lett, mellette járván a politika iskoláját. *Illésházy* halála után, szintén rokonának, *Mágócsy Ferecz* kassai főkapitánynak zászlaja alá állott.

Mágócsy halála után 1612-ben ennek özvegyét *Dersffy Orsolyát* bevén feleségül, e szerencsés házasság által családja gazdagságának vetette meg alapját.

II. *Mátyás* király nemsokára tanácsosává s hadi kapitány-nyá nevezte ki, 1613-ban a bárói méltóságot nyeri, 1617-ben beregi, 1618-ban zólyomi főispán, titkos tanácsos, majd kir. főudvarmester s így országos zászlós úr s egyúttal *Regécz*, *Zólyom* és *Munkács* várának urává lesz.

Bethlen Gábor támadása idejében mindvégig híven kitartott az uralkodó ház mellett s ezáltal rendkívül érdemeket szerzett. Politikai nézete, melyet a jövő oly fényesen igazolt, az volt, hogy a török segélyre támaszkodó *Bethlen*-féle mozgalom csak kárára lehet a nemzetnek, mert hiszen a török a mi természetes ellenségünk s addig nem boldogulhat hazánk, míg azt teljesen ki nem űzzük. *Sérelmeinknek vitatását a Habsburgokkal szemben czéltévesztett és idő előttinek tartotta. Nézete szerint*

¹ *Elias Wideman*. Comitium Gloriæ centum qua sanguine qua virtute illustrium Herovm Iconibus instrvetvm etc. A báró *Puchaim Kristóf* tábornoknak ajánlott mű előszava 1646 nov. 25.-én Pozsonyban kelt. Negyedréti alakú száz rézmetszetű arczképet, köztük néhány császári tábornokot és a XVII. század legkiválóbb magyar hadvezéreit tartalmazza.

Ausztria volt az adott viszonyok közt legbiztosabb szövetségeseink.

Bethlen épen azért lakompaki várában körülzáratta és heves ostrom alá fogta, Dampierre azonban csakhamar felmentette.

Esterházy 1622-ben nyerte el a fraknoi grófságot és Kismartont, ugyanaz évben országbíróvá, majd «kitűnő erényei, hűsége és hadi ismereteiért» Érsekújvár s a bányavidéki végházak főkapitányává neveztetett ki.

Ily minőségében hajtotta végre egyik legfényesebb hadi tettét, midőn 1623-ban a Nagy-Szombatig hatolt erdélyi fejedelem török-tatár segédcsapatait megsemmisítette s 1624 január 20.-án számos főrangú török fogoly kíséretében, 35 elfoglalt török lobogóval diadalmenetben vonult be Bécsbe. Az 1625-iki soproni országgyűlés nádorrá választotta, 1628-ban pedig IV. Fülöp spanyol király az aranygyapjas rendjellel tüntette ki.

A következő évben az I. Rákóczy György fejedelem elleni háborúban a fővezérlettel bízott meg, 1645-ben híret vevén, hogy testvére Dániel a táborban megbetegedvén, Nagy-Héflányban fekszik, a dévényi táborból ennek látogatására Héflányba sietett. Itt azonban ő is annyira megbetegedett, hogy szeptember 11-én, életének 63-ik évében elhunyt.¹

i. j.

¹ *Kolinovics. Vitarum illustrium Ungariæ belliducum. Lib. I. p. 47. Scmhith. Palatini. p. 177. Esterházy Dániel jegyzetei: Galantai gróf Esterházy Miklós, Magyarország nádora. Pest. 1863. I. p. 5. Toldy Ferencz. Gróf Esterházy Miklós, Magyarország nádora. Pest. 1863. I. 10. l. Összes munkái. 298. l. Szilágyi Sándor. A gróf Esterházyak családi naplója. Budapest, 1888. 8. l. Merényi Lajos. Herczeg Esterházy Pál nádor. Budapest, 1895. 13—39. lap. Nagy Iván. Magyarország családai. Pest. 1858. 4. kötet. 84. lap.*